

पंचायत राज संस्थांचे संगणकीकरण.
महाऑनलाईन व संबंधीत ग्रामपंचायती/
पंचायत समिती व जिल्हापरिषद यांची
भूमिका, जबाबदाऱ्या व संनियंत्रण.

महाराष्ट्र शासन
ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : व्हिपीएम-२०११/प्र.क्र.६/पंरा-३.

मंत्रालय, मुंबई-४००३२.

दिनांक : ३० एप्रिल, २०११.

वाचा : शासन निर्णय क्र. व्हिपीएम-२०११ / प्र.क्र.६/पंरा-३, दिनांक २६ एप्रिल, २०११

प्रस्तावना.

भारतीय राज्य घटनेच्या कलम २४३ नुसार पंचायत राज संस्थांना महत्वपूर्ण अधिकार देण्यात आलेले असून केंद्र व राज्य शासनाचा बहुतांशी विकास योजना या पंचायत राज मार्फत राबविण्यात येत आहेत. पंचायत राज संस्थांचे बळकटीकरण करून त्यांचे कारभारात सुसुत्रता व पारदर्शकता आणण्याच्या हेतूने केंद्र शासनाच्या पंचायत राज मंत्रालयाने ई-पीआरआय हा प्रकल्प सर्व राज्यांमध्ये राबविण्याचा निर्णय घेतला असून त्यानुसार हा प्रकल्प महाराष्ट्र राज्यात राबविण्यात येत आहे. या मध्ये शासनाकडून नागरीकांना देण्यात येणा-या सेवा (G२C) व शासनाकडून शासनाकडे करण्यात येणाऱ्या संदर्भ सेवा (G२G) अशा स्वरूपाच्या सेवा देण्यासाठी महाराष्ट्र राज्यातील सर्व ग्राम पंचायती, पंचायत समित्या व जिल्हा परिषदांचे संगणकीकरण करणे अंतर्भूत आहे. केंद्र शासनाच्या या विकास कार्यक्रमाची राज्य स्तरावर अंमलबजावणी करताना सर्व कामांमध्ये सर्व स्तरांवर एकवाक्यता, सुसुत्रता व पारदर्शकता याची म्हणून केंद्र शासनाने वेळोवेळी दिलेल्या सूचनांची नोंद घेवून राष्ट्रीय सूचना विज्ञान केंद्रामार्फत तयार करण्यात आलेल्या सविस्तर प्रकल्प अहवालानुसार कार्यक्रमाची अंमलबजावणीसाठी शासनास आवश्यक तो सल्ला देण्यासाठी व प्रकल्प अंमलबजावणी समितीची स्थापना करण्यात आली होती. समितीच्या विविध बैठकांमध्ये झालेल्या चर्चेनुसार ई-पीआरआय प्रकल्पाची राज्यात अंमलबजावणी करण्यासाठी राज्य शासन व टाटा कन्सल्टन्सी सर्विस यांची राज्यशासन अंगभूत संयुक्त कंपनी म्हणून महा ऑनलाईन या कंपनीमार्फत हा प्रकल्प राबविण्याचा निर्णय घेण्यात आला.

शासन निर्णय :

या प्रकल्पाच्या अंमलबजावणीसाठी ग्राम पंचायत, पंचायत समिती व जिल्हा परिषद स्तरावर महा ऑनलाईन, ग्राम पंचायत, पंचायत समित्या, जिल्हा परिषद यांनी करावयाची कामे, त्यांची भूमिका, जबाबदाऱ्या व या प्रकल्पाचे संनियंत्रण खालील प्रमाणे करण्यासाठी या शासन निर्णयाद्वारे पुढील प्रमाणे सूचना देण्यात येत आहे.

महा ऑनलाईन यांची भूमिका व जबाबदारी. :

१) ई-पीआरआय कार्यक्रमासाठी राष्ट्रीय सूचना केंद्र (NIC) मार्फत विकसीत करण्यात येणाऱ्या आज्ञावलीसाठी (सॉफ्टवेअर वापरण्यासाठी) आवश्यक असलेले प्रशिक्षित मनुष्यबळ सहाय्य महा ऑनलाईन त्यांचे स्तरावरून ग्राम पंचायत, पंचायत समिती व जिल्हा परिषदेला पाच कमाळ वर्षांच्या कालावधीसाठी उपलब्ध करून देईल.

२) ई-पीआरआय प्रकल्प राबविण्यासाठी आवश्यक असणाऱ्या कर्मचाऱ्यांची पंचायती राज संस्थांना उपलब्धता व त्यांचे प्रशिक्षण महा ऑनलाईन करेल.

३) महाऑनलाईन त्यांनी उपलब्ध केलेल्या मनुष्यबळाला ओळखपत्र व गणवेश पुरवेल.

४) ई-पीआरआय या प्रकल्पाच्या अंमलबजावणीसाठी महा ऑनलाईनने नियुक्त केलेल्या कर्मचाऱ्यांची पूर्ण वैधानिक जबाबदारी (करार कायद्यातील विविध तरतुदींच्या अधिन राहून) महा ऑनलाईनची असेल.

५) या प्रकल्पासाठी महाऑनलाईनने नियुक्त केलेल्या मनुष्यबळाला मानधन देण्यास ग्राम विकास विभाग जबाबदार असणार नाही. ती जबाबदारी पूर्णतः महाऑनलाईनची राहिल.

६) महा ऑनलाईनने करार पध्दतीने नेमलेल्या मनुष्यबळाला कोणत्याही प्रकारच्या शासकीय सेवेसाठी विचार करण्याचे शासनावर बंधनकारक राहणार नाही अशा स्वरूपाचे शपथपत्र महाऑनलाईन शासनास सादर करेल.

७) ग्राम पंचायत, पंचायत समिती व जिल्हा परिषदेच्या स्तरावर गठीत माहिती तंत्रज्ञान कक्षात नियुक्ती देण्यात आलेल्या/ अथवा ई-पीआरआय प्रकल्पाशी संलग्न असलेल्या ग्राम पंचायत, पंचायत समिती व जिल्हा परिषद कर्मचाऱ्यांकरीता जुजबी स्वरूपाचे (आज्ञावली हाताळण्याबाबतचे) तांत्रिक प्रशिक्षण महाऑनलाईन कडून देण्यात येईल. हे प्रशिक्षण शासनाकडून देण्यात येणाऱ्या केंद्रीय ई-गव्हर्नन्स प्रकल्पांतर्गत देण्यात येणाऱ्या प्रशिक्षणाव्यतिरिक्त असेल.

८) ग्राम पंचायत, पंचायत समिती व जिल्हा परिषद स्तरावर निर्गमित करण्यात येणाऱ्या वेगवेगळ्या प्रमाणपत्रासाठी आज्ञावली सॉफ्टवेअर महा ऑनलाईनकडून निशुल्क उपलब्ध करून देण्यात येईल.

९) ग्रामपंचायत स्तरावर नियमित स्वरूपात लागणारे कागद, टोनर इत्यादी बापरातील आवश्यक असणारे साहित्य (कंड्युमेबल) महाऑनलाईन मार्फत विनाशुल्क पुरविण्यात येतील. तर पंचायत समिती व जिल्हा परिषद स्तरावर लागणारे उपरोक्त साहित्य (कंड्युमेबल) अथवा याबाबतच्या खर्चाची प्रतीपुर्ती (यापैकी एक) संबंधित पंचायत समिती व जिल्हा परिषद महाऑनलाईनला उपलब्ध करून देईल.

१०) जी माहिती (डेटा बेस) ग्राम विकास विभागाकडून गोळा करण्यात येईल त्या माहितीमध्ये कोणताही फेरफार/बदल महाऑनलाईन अथवा त्यांनी पुरविलेले कर्मचारी करणार नाहीत. तसेच ग्राम विकास विभागाकडून पुरविण्यात आलेल्या माहितीची गुप्तता महाऑनलाईन राखेल आणि कोणतीही माहिती ग्राम विकास विभागाने प्राधिकृत केलेल्या व्यक्ती खेरीज कोणालाही उपलब्ध करून देणार नाही.

११) या प्रकल्पाची अंमलबजावणी करण्यासाठी आवश्यक ते नियोजन महाऑनलाईन करेल व त्यानुसार नियोजन आराखडा शासनास सादर करेल. तसेच हा प्रकल्प राबविण्याची व कार्यान्वित करण्याची जबाबदारी महा ऑनलाईनची असेल व ग्रामपंचायत, पंचायत समिती व जिल्हा परिषद व ग्राम विकास विभागाचे अधिकारी, कर्मचाऱ्यांशी समन्वय करून हे काम महा ऑनलाईन करेल.

१२) ग्राम विकास विभागाच्या अधिकाऱ्यांना या प्रकल्पाची तपासणी करण्यासाठी आवश्यक ते सर्व सहकार्य महाऑनलाईन देईल.

१३) ई-पीआरआय प्रकल्प अंमलबजावणी संदर्भात आवश्यक ते मासिक व्यवस्थापन अहवाल हे महाऑनलाईन तयार करेल. ग्राम पंचायत, पंचायत समिती व जिल्हा परिषद यांनी या प्रकल्पाच्या अनुषंगाने आवश्यक असलेले मासिक व्यवस्थापन अहवाल दरमहा तयार करून हे अहवाल शासनास सादर करणे व या अहवालांचे जतन करणे याची जबाबदारी महाऑनलाईनची असेल.

१४) एक हजार पेक्षा जास्त लोकसंख्या असलेल्या ग्रामपंचायतींसाठी एक संगणक चालक व त्यांना लागणारी स्टेशनरी / टोनर, इत्यादी (कंड्युमेबल) बाबी महाऑनलाईन पुरवेल व या त्यासाठी रु.८०००/- + कर (प्रतिमाह प्रतिमनुष्य) इतका निधी ग्रामपंचायतीकडून महाऑनलाईनला संबंधित पंचायत समिती मार्फत अदा केला जाईल. तर एक हजार पेक्षा कमी लोकसंख्या असलेल्या तीन ग्रामपंचायतींसाठी एक संगणक चालक व अशा तीन ग्रामपंचायतींना लागणारी स्टेशनरी / टोनर, इत्यादी (कंड्युमेबल) बाबी महाऑनलाईन पुरवेल व

यासाठी रु.८०००/- + कर प्रतिमाह इतका निधी या तीन ग्रामपंचायती (एकत्रित) पंचायत समितीमार्फत महाऑनलाईनला अदा करतील.

ग्राम पंचायत, पंचायत समिती, जिल्हा परिषद यांची भूमिका व जबाबदारी. :

- १) संबंधित ग्राम पंचायत, पंचायत समिती व जिल्हा परिषद हे महाऑनलाईनला आवश्यक असणारी संगणक व संगणकचालकासाठी जागा व विजेचा पुरवठा उपलब्ध करून देईल.
- २) ग्राम पंचायत, पंचायत समिती व जिल्हा परिषद हे ई-पंचायत कार्यक्रमासाठी वापरण्यात येणाऱ्या संगणक व अनुषंगीक वापरासाठीच्या वीज बिलाचा भरणा करतील.
- ३) ग्राम पंचायत, पंचायत समिती व जिल्हा परिषद कार्यालयात इंटरनेटची जोडणी उपलब्ध करून देतील आणि त्याचा खर्च करतील.
- ४) संबंधित पंचायत समिती आणि जिल्हा परिषदा त्यांचे कार्यालयातील ई-पीआरआय (e-PRI) प्रोजेक्ट साठी लागणाऱ्या कागद, टोनर इत्यादी वारंवार लागणारे साहित्य (कंड्युमेबल) सामुग्री पुरवठा करतील.
- ५) ई-पीआरआय (e-PRI) व इतर अनुषंगीक योजनांबाबतची माहिती संगणक/ संकेतस्थळावर भरण्यासाठी तसेच वेळोवेळी अद्ययावत करण्यासाठी आवश्यकता माहितीचे संकलन/दप्तर संबंधित संगणक चालकाला उपलब्ध करून देवून अद्ययावत केली किंवा कसे याबाबतचा तपासण्याची व प्राथमिक अहवाल घेण्याची जबाबदारी संबंधित ग्राम पंचायत, पंचायत समिती व जिल्हा परिषद यांची राहिल.
- ६) ई-पीआरआय (e-PRI) अंतर्गत नागरीकांना पुरविण्यात येणाऱ्या सेवांसाठी महा ऑनलाईन रुपये २० रुपये शुल्क आकारेल. त्यातील प्रतीसेवा रुपये ५ इतकी रक्कम संबंधित ग्राम पंचायत, पंचायत समिती व जिल्हा परिषद यांना मिळेल व उर्वरित १५ रुपये महाऑनलाईनला मिळतील. या व्यतिरिक्त अन्य काही सशुल्क सेवा (उदा.ऑनलाईन विजबिल भराणा, दूरध्वनी देयक अदायगी, रेल्वे/बस तिकीट आरक्षण इत्यादी) महाऑनलाईन या ठिकाणी देवू शकतील. व त्याकरीता आकारण्यात येणाऱ्या शुल्कामधील २५ % ग्राम पंचायत व ७५ % महाऑनलाईनला मिळतील.
- ७) मनुष्यबळ व संगणकासाठी लागणारे कागद,टोनर इ.साहित्य (कंड्युमेबल) महा ऑनलाईनला जिल्हा परिषद, पंचायत समितीस्तरावर अदा करावयाची रक्कम गट विकास अधिकाऱ्यांमार्फत व जिल्हा परिषद स्तरावरील अदा करावयाची रक्कम मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद मार्फत अदा करण्यात येईल.
- ८) एक हजार पेक्षा जास्त लोकसंख्या असलेल्या ग्रामपंचायतींसाठी एक संगणक चालक व त्यांना लागणारी स्टेशनरी / टोनर, इत्यादी (कंड्युमेबल) बाबी महाऑनलाईन पुरवेल व त्यासाठी रु.८०००/- + कर (प्रतिमाह प्रतिमनुष्य) इतका निधी ग्रामपंचायतीकडून महाऑनलाईनला संबंधित पंचायत समिती मार्फत अदा केला जाईल. तर एक हजार पेक्षा कमी लोकसंख्या असलेल्या तीन ग्रामपंचायतींसाठी एक संगणक चालक व अशा तीन ग्रामपंचायतींना लागणारी स्टेशनरी / टोनर, इत्यादी (कंड्युमेबल) बाबी महाऑनलाईन पुरवेल व यासाठी रु.८०००/- + कर प्रतिमाह इतका निधी या तीन ग्रामपंचायती (एकत्रित) पंचायत समितीमार्फत महाऑनलाईनला अदा करतील.

प्रकल्प सनियंत्रण. :

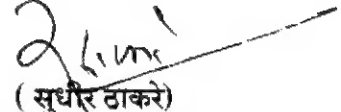
- १) या प्रकल्पाची अंमलबजावणी ग्राम विकास विभागाच्या मार्गदर्शनानुसार करण्यात येईल व ग्राम विकास विभाग याचे त्रैमासिक पुनर्विलोकन करेल.

२) महाऑनलाईनचे कामकाज हे असमाधानकारक आढळल्यास ग्राम विकास विभाग तशी महा ऑनलाईनला लेखी सूचना देईल. सूचनेच्या पत्र प्राप्तीच्या दिनांकाच्या ३० दिवसाच्या मुदतीत आवश्यक ते दोष/त्रुटी दूर न केल्यास महा ऑनलाईनला दिलेले काम रद्द करण्याचा अधिकार ग्राम विकास विभागाला राहील.

३) या संदर्भात कोणतीही तक्रार वा मतभेद उद्भवल्यास अशा तक्रारीबाबतचा अंतिम निर्णय सचिव, ग्राम विकास विभाग घेतील व अशा प्रकरणी सचिव, ग्राम विकास त्यांचा निर्णय अंतीम राहिल आणि असा निर्णय महाऑनलाईनला बंधनकारक राहिल.

३. हा शासन निर्णय शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या वेबसाईटवर उपलब्ध असून याचा संगणक सांकेतांक २०११०४३०१४२१०८००१ असा आहे.

महाराष्ट्र राज्याचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नावाने,

(सुधीर ठाकरे)
सचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रति,

मा.राज्यपालांचे सचिव
मा.प्रधान सचिव विधान मंडळ सचिवालय
मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव
मा.उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव
शासनाचे मुख्य सचिव
महालेखापाल-१ (लेखा व परिक्षा अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
महालेखापाल-१ (लेखा व परिक्षा), महाराष्ट्र नागपूर.
प्रधान सचिव, नियोजन विभाग,
प्रधान सचिव, वित्त विभाग,
सचिव, माहिती तंत्रज्ञान, मंत्रालय, मुंबई.
सर्व विभागीय आयुक्त
श्री.मोईज हुसेन, राज्य सूचना विज्ञान अधिकारी राष्ट्रीय सूचना केंद्र
तज्ञ सदस्य प्रो.के.पंड्या, टाटा इन्स्टीट्यूट ऑफ फंडामेंटल रिसर्च, (TIFR), मुंबई.
सर्व सहसचिव/उपसचिव, ग्राम विकास विभाग
मा.मंत्री (ग्राम विकास) यांचे खाजगी सचिव
मा.राज्यमंत्री (ग्राम विकास) यांचे खाजगी सचिव
अधिदान व लेखापरिक्षा अधिकारी मुंबई/लेखाकोष भवन वांदे (पूर्व), मुंबई.
संचालक तथा मुख्य लेखा परिक्षक, महाराष्ट्र राज्य
जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी
सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी
मुख्य कार्यचालन अधिकारी, महाऑनलाईन
निवड नस्ती, पंरा-३ ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग.